

QUÈ CAL SABER?

UN PARELL DE CURIOSITATS SOBRE NOMENCLATURA DE NOMBRES

Sovint utilitzem l'expressió **nombre prim* per a referir-nos a un **nombre**, diferent de la unitat, que només és divisible per ell mateix o per la unitat. Es tracta d'un ús arcaic de l'adjectiu *prim* com a sinònim de *primer*.

Tot i la semblança formal d'aquests dos adjectius, *primer* significa 'el que va al davant en una sèrie', i *prim*, 'que té poca consistència, amplària, greix, etc.' Antigament es feia servir *prim* com a sinònim de *primer*, ús que avui està restringit a expressions lexicalitzades (com *cosí prim*, que és el descendent del cosí o cosina del pare o de la mare). En el cas de l'expressió **nombre prim*, encara que està documentada en el *Diccionari català-valencià-balear* (DCVB)¹ com una relíquia de l'ús antic, actualment es considera un calc de l'espanyol *número primo* i, per tant, s'ha d'evitar. El terme preferent actualment és *nombre primer*, tal com apareix en el diccionari normatiu (DIEC),² obra en la qual és definit com a «**nombre** natural, diferent de la unitat, que no és divisible sinó per ell mateix i per la unitat».

L'adjectiu *primer* també s'empra, amb aquest sentit, en el terme *nombres primers entre ells* i, precedit del prefix *co-*, en el seu sinònim *nombres coprimers*, dos termes recollits en el DIEC i definits com a «**nombres** que no tenen altre divisor comú sinó la unitat».

Semblantment, en el càlcul diferencial, *f'* es llegeix «funció primera», i no pas **funció prima*.

En canvi, encara que pugui semblar un calc de l'espanyol, el terme preferent per a referir-se al **nombre** que es pot expressar com a diferència de dos **nombres** naturals és *nombre enter*, i no pas **nombre sencer*. El segon terme, però, no és aliè al català i apareix com a sinònim complementari en alguns diccionaris, com el *Gran diccionari de la llengua catalana* (GDLC).³

1. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Diccionari de la llengua catalana* (en línia), 2a ed., Barcelona, IEC, 2007 (actual. 2020).

2. ANTONI M. ALCOVER I FRANCESC DE BORJA MOLL, *Diccionari català-valencià-balear* (en línia), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2002 (publicat en paper el 1962).

3. ENCICLOPÈDIA CATALANA, *Gran diccionari de la llengua catalana* (en línia), Barcelona, EC, 1998 (actual. 2021).